Een leven lang verbonden met het Naardermeer

In gesprek met Pieter Willem Hoetmer

Pieter Hoetmer (81) voer dit voorjaar voor de laatste keer met de deelnemers aan de beginnerscursus over het Naardermeer. Het was een gedenkwaardige avond, het einde van een tijdperk. Dertig jaar lang kon de Vogelwerkgroep bij hem terecht voor rondleidingen, nu is het doek dan toch echt gevallen. Met zijn verhuizing uit De Visserij komt bovendien een einde aan 150 jaar geschiedenis van het Naardermeer. Genoeg redenen voor een interview.

Lenny Langerveld

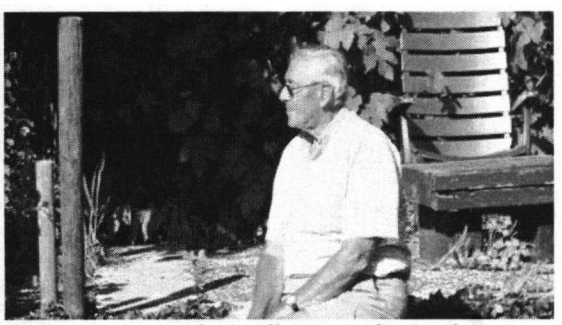

Pieter Hoetmer foto: Albert van der Linde

Is er veel veranderd in de dertig jaar dat u als gids betrokken was bij de excursies van de Vogelwerkgroep?

'Er is in de loop van mijn leven een aantal vogels verdwenen uit het Naardermeer. De Grote Karekiet, de Lepelaar en de Roerdomp. De Grote Karekiet is verdwenen toen we stopten met het snijden en oogsten van het waterriet. De Roerdomp is afhankelijk van open water. In een strenge winter gaan ze dood. Dus die moeten weer

een keertje uit Frankrijk vandaan naar het noorden trekken en met die zachte winters van tegenwoordig zal dat heus wel weer eens gebeuren. Lepelaars waren de vogels van mijn jeugd. We hadden een lepelaarskolonie van honderdtwintig of zelfs honderdvijftig paar. En Purperreigers ook niet te vergeten.

Wat is er met de Lepelaars en Purperreigers gebeurd?
De Lepelaar en Purperreiger zijn aan de vossen ten onder gegaan. Die zijn een jaar of twintig geleden het Naardermeergebied ingetrokken. In het verleden waren natuurgebieden eigendom van -of werden ze gepacht door- landheren. Zo'n landheer had een jachtopzichter in dienst die het hele jaar bezig was om het jachtbestand te beheren. Hij schoot varkens, herten, fazanten, hazen, van alles. De vossen vraten veel op, dus die opzichters kregen de opdracht om zoveel mogelijk vossen te schieten. Dat deden ze zo rigoureus dat er een aantal jaren aan deze kant van de IJssel geen vossen meer waren. Zodra een vos zich vertoonde, ging hij er aan. In de jaren '70 en '80 zijn de jachtopzichters verdwenen. En toen hebben die vossen zich geleidelijk aan vanuit Oost-Nederland verbreid naar het westen. Soms mogen ze bejaagd worden, soms niet. Het punt is, als jij de vos op zijn beloop laat, dan verdwijnen alle grondbroeders. Korhoenders, alle Houtsnippen die op de grond broeden, Fazanten. Het stikte hier van de Fazanten, er is er geen één meer. De weidevogels: Kieviten, Grutto's, Scholeksters. Allemaal opgegeten in de jaren '80. Er zijn veel mensen die zeggen: niets aan doen, de natuur op zijn beloop laten. Je krijgt vanzelf een evenwicht. Maar dat is natuurlijk niet zo. Je moet beheren om een evenwicht te krijgen, het is met een natuurgebied net als met een tuin. Als je geen mossen weghaalt en geen riet snijdt, komen de bomen. Met de dieren is het net zo. Maar ja, wie betaalt dat? Die grondbroeders keren niet terug, nee, want er zijn nog steeds vossen. Niet zoveel als toen ze hier binnen kwamen, want toen kwamen ze aan een soort gedekte tafel. Er waren in die tijd circa duizend aalscholvernesten op de grond. Die zijn ondertussen allemaal de bomen weer ingegaan, dus dát voedsel is in ieder geval weg. Nu is er een soort natuurlijk bestand. Maar zo gauw er ergens iets komt... Een heel enkele keer hoor ik een Fazant. En dan zeg je: 'Goh... ik heb een Fazant gehoord'. Maar die is over een week of over twee weken weer opgevreten.'

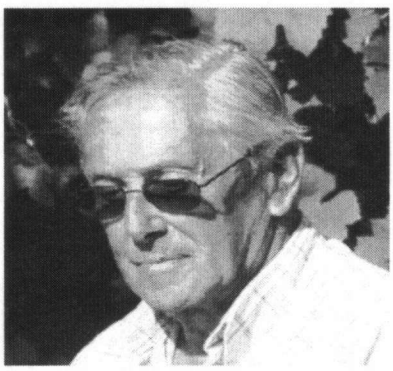
P. Hoetmer, foto: Albert van der Linde

Zijn er ook nieuwe vogels?
'Krooneenden, IJsvogels en Grote Zilverreigers, dat zijn nieuwe gasten.
Toevallig zagen we gisteren een stuk of acht Grote Zilverreigers overkomen.'

foto: Albert van der Linde

Wat waren uw favorieten?
'Ach, dat waren de Roerdomp en de Lepelaar. De Roerdomp sprak mij altijd heel erg aan. Een beetje een mysterieuze, schuwe vogel tussen het riet. En doordat je heel veel dagen alleen in zo'n gebied was, kwam je 'm toch af en toe tegen. Als je goed oplette dan zag je 'm staan, tussen het riet: 'Hé, een Roerdomp'. We hebben ze hier wel op het terras gehad. In een soort afweerhouding... schouders helemaal naar beneden, vleugels zó op, dikke kraag... Mijn vrouw heeft er foto's van gemaakt.
Vroeger roeide ik met mijn grootvader door zo'n slootje en zo kwamen we bij de nesten. Van Lepelaars, Purperreigers, kiekendief. Maar geleidelijk aan is er steeds meer beschermd geraakt en mocht je er niet meer bijkomen.
In de begintijd, net vóór de oorlog en er net na, waren er ook nog otters; daar bewaar ik ook goede herinneringen aan. Als ik dan tussen de middag mijn boterhammetjes zat te eten dan was alles stil, dan was je een met de natuur en dan kwam er ineens een otter voorbij zwemmen. Of een paar otters. Nu zijn het bijzondere verhalen geworden, maar vroeger was het voor mij allemaal heel normaal.'

Uw familie heeft altijd in De Visserij gewoond?
'De familie Hoetmer is al honderdvijftig jaar aan het Naardermeer verbonden. De oude Jan Hoetmer is hier in 1850 gekomen, toen het Naardermeer nog eigendom was van de familie Rutgers van Rozenburg. Zo'n natuurgebied hadden die mensen voor de jacht, voor de lol eigenlijk. Het was niets waard, je kon het voor een appel en een ei kopen. Mijn overgrootvader was jachtopzichter en pachtte de visserij. Paling vangen in fuiken, snoek en zeelt. Van vader op zoon is dat vervolgens voortgezet. In die tijd was hier alles nog verpacht. De visserij, het riet, de jacht. Die oude Jan Hoetmer heeft Jac. P. Thijsse

nog rondgevaren, dat was omstreeks 1900. Thijsse kwam hier vanwege de bijzondere vogels. Lepelaars, Purperreigers, Grote Karekieten. Toen er sprake van was dat Amsterdam het Naardermeer wilde kopen voor vuilstort, is Thijsse actie gaan voeren. In 1905 heeft hij de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten opgericht en die heeft voor 150.000 gulden het Naardermeer aangekocht.'

En uzelf bent hier ook altijd gebleven?
'Ik heb zelfs mijn hele leven in dit huis gewoond, hier in De Visserij. Ik ben hier in 1926 geboren. Mijn vader is in 1951 overleden, toen heb ik het bedrijf overgenomen en ben ik ook visser geworden. In mijn jeugd was het hier veel kaler, er was minder bos en er werd méér aan onderhoud gedaan. De pachters werden toen per contract verplicht om bepaalde zaken te onderhouden. Sloten schoonmaken, waterplanten eruit halen, de boompjes rooien waardoor je het rietland behield. Toen dat achterwege bleef, werd het merendeel bos.

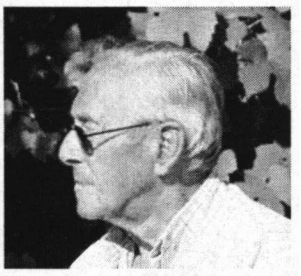

In 1947 ben ik getrouwd; dat is dit voorjaar zestig jaar geleden. Heb je de foto's gezien in de krant? De eerste jaren hier waren voor mijn vrouw prima. Als je verliefd bent, is het niet zo moeilijk. Maar in de loop der tijd was het hier wel eenzaam voor haar.'

Wat voor werk was er op het Naardermeer, behalve vissen?
'Mijn bestaan moet je eigenlijk bekijken als een tafel met vijf poten. Die tafel stond dus echt wel stevig. Maar geleidelijk aan zijn alle activiteiten geëindigd. Eén poot eraf, nog een poot... tot die tafel omviel. Kijk, vroeger was er voldoende werk. Er was het vissen, er was de jacht. Het meer werd verpacht aan jagers die op het meer eenden schoten. Ze stonden in jachthutjes en die timmerden we voor ze. We roeiden ze erheen, raapten die eenden op, roeiden later weer terug. Dus dat was één poot. Bovendien heb ik altijd als gids gewerkt. De Vrienden van het Gooi bijvoorbeeld, kwamen hier voor de oorlog al met een groep naar toe. We hadden toen alleen kleine bootjes – de werkmansbootjes – en daar konden vier mensen in. Dan charterde ik bij de andere werklui en pachters nog eens acht bootjes met roeiers en dan gingen we in optocht het meer op, dat was heel gezellig.
In de winter, als je over het ijs kon lopen, kon je het waterriet snijden. Grof riet was dat, bestemd voor de stukadoors en de plafonds in de huizen. Ik had daar een aardige verdienste aan. In het pikkedonker van ijzig koude dagen was ik 's morgens vroeg al op het meer, want ik wist natuurlijk nooit hoe lang het bleef vriezen. Op het ijs kon ik drie keer zoveel rietbossen maken als op het land. Normaal maakte ik zo'n veertig bossen per dag. Maar met de ijsschuif legde ik, hard lopend, in één klap een hele baan neer. Twee keer zo'n schuif geschoven en ik had een bos. Een bos bracht in de begintijd 16 cent per bos op, geleidelijk aan een kwartje, veertig cent.
Het rietsnijden hield eind jaren '60 al op. Er is nu nog één man die kleine stukjes riet snijdt. Dat is te weinig, veel rietland is verworden tot bosland. Er is nog één stuk dat in het water staat, maar dat riet is brokkelig geworden. Doordat er geen goede rietwatervelden meer zijn, is de Grote Karekiet hier ook niet meer. Die houdt van dat grove waterriet om nesten in te bouwen.
Eind jaren '60 kwam er nog even wel een activiteit bij: mos halen, Sphagnum. Dat was heel erg populair, de bloemisten kregen het niet aangesleept. Het groeide hier in het Naardermeer en verschillende seizoenen hebben wij het mos gehaald, met toestemming van Natuurmonumenten die het voor het onderhoud van het gebied ook een goed idee vond. Maar op een gegeven moment was dat ook afgelopen.
De jacht is midden jaren '70 weggevallen. En uiteindelijk is ook aan de visserij een eind gekomen. Een jaar of twaalf geleden, toen ik 65 werd. Ik heb het nog een paar jaar gerekt, maar toen was het toch echt afgelopen.'

Wat was 't moeilijkst?
'Het moeilijkst was de visserij. Mijn oom is in de 90 geworden en die had toestemming om tot aan zijn dood met een klein aantal fuiken te vissen, als hobby eigenlijk. En daar had ik eigenlijk ook op gerekend. Als je je hele leven hier je best gedaan hebt, en de boel wordt dan rigoureus gestopt... daar heb ik het heel moeilijk mee gehad en ik vond het ook niet terecht.
Sinds kort wonen we in Muiderberg. Mijn vrouw is daar blij mee, hoor. En ik? Ik vind het ook prima. We kijken weer uit over de weilanden, genieten nog steeds onverminderd van de natuur om ons heen. Zo stil als het in De Visserij is, dat lukt natuurlijk nooit meer, maar dat geeft ook niet. Trouwens, zo rustig was het de laatste jaren helemáál niet meer. In het weekend komen er aan één stuk door mensen langs. Dat was echt geen gezelligheid, hoor. Dat was last. Het is leuk als iemand je aanspreekt. Maar als vijfentwintig mensen je aanspreken en de hele tijd dezelfde opmerkingen maken... Wat woont u hier mooi, kunnen we naar het toilet, kunnen we koffie drinken? Dat werd ik toch ook wel een beetje zat op het laatst.'